

Verleidelijke Provence

JOLANDA DE BRUIN

Verleidelijke Provence	5
Ons kleine Paradijs	6

DEEL I: RONDOM DE MONT VENTOUX

De tractorrace van Puyméras	13
<i>Soupe au pistou</i>	16
Faucon	17
<i>Pan bagnat, een broodje dat de tongen losmaakt</i>	20
De blauwe santons van Brantes	21
De Toulourenc, wandelen in het water	26
Vaison-la-Romaine	29
Bédoin en de Mont Ventoux	32
<i>De Mistral</i>	39

DEEL II: OP DE ROUTE NAAR AVIGNON

Nyons en de zaaier van de wind	43
De olijfbom	47
<i>Tapenade</i>	52
De poezenman van Tulette	53
Het geluid van de zomer of "Hoe de cigale naar de Provence kwam"	57
De illustere troubadour van Vacqueyras	59
We oogsten en maken wijn!	61
Orange	64
Sur le pont d'Avignon	67

DEEL III: HET HART VAN DE PROVENCE

Banon, een paradijs voor boekenwormen	75
De taal van de Provence	76
Sault, bakermat van de lavendel	78

De lavendel van de Provence	80
<i>Aïoli</i>	83
Carmentran in Murs	85
De Coulobre van Fontaine de Vaucluse	87
Gordes, de stenen stad	90
Garrigue en de Provençaalse kruiden	95
<i>Ratatouille</i>	97
Roussillon, de okerstad van de Luberon	99
De zoete verleiding van Apt	101
De verplantentuin van Lauris	104
De trommelaar van Cadenet	106
Het Musée Extraordinaire	107
De calissons van Aix-en-Provence	108

DEEL IV: DE MONDING VAN DE RHÔNE EN DE KUST

Sint Martha en de Tarasque	113
Arles en de Alyscamps	117
Pastis	120
De verborgen schat van Les Baux-de-Provence	123
De Camargue	126
<i>Gardianne de taureau</i>	129
Aigues-Mortes, het waargebeurde verhaal van de gepekelde Bourgondiërs	131
<i>Fougasse</i>	135
Grâu du Roi	138
Les Saintes-Maries-de-la-Mer	139
De oude havenstad Marseille	141
<i>Bouillabaisse</i>	144
Savon de Marseille	146
Bormes-les-Mimosas	149
Menton en de citroen van het Paradijs	155
Leuke en handige adressen	157
Dankwoord	159
Plaatsnamenregister	160

De tractorrace van Puyméras

Vooral in de zomer, wanneer je in de omgeving rondrijdt, zie je ze in veel dorpen: de spandoeken en bordes met de aankondiging van het *fête votive*. Het is een soort dorpsfeest met een gezamenlijke maaltijd en muziek. De reden van het feest was mij tot voor kort niet helemaal helder en dat het in de verschillende plaatsen op verschillende dagen wordt gevierd maakte het er ook niet duidelijker op. Door in boeken en op het internet te zoeken naar de betekenis ervan ontdekte ik dat het *fête votive* (votief feest), ook wel *fête patronale* genoemd, georganiseerd wordt door de dorpsgemeenschap om de beschermheilige van de plaats te eren. Het wordt traditioneel gevierd in de Provence en Languedoc met kernisachtige activiteiten, muziek en dans, een kaart- of pétanque-wedstrijd, natuurlijk de gezamenlijke maaltijd en afgesloten met vuurwerk. Zo'n feest beslaat vaak een heel weekend tot zelfs 5 dagen!

Zo ook in Puyméras, een schilderachtige plaats op de grens van de Drôme en de Vaucluse, niet zo ver bij ons vandaan. Uit veiligheidsoverwegingen werden dorpen vroeger gebouwd op een berg; zo vanuit de hoogte kon je mogelijke gevaren al van ver aan zien komen. Dat is ook de betekenis van het eerste deel van de naam, *puy*, een verbastering van het latijnse woord *podio* (hoogte of verhoogde plaats). Het dorp is gelegen tussen wijngaarden afgewisseld met lavendelvelden en met in de verte zicht op de reus van de Provence, de Mont Ventoux. Gescheiden van het dorp, op een naastgelegen heuvel, staat het kasteel. Het is tijdens de Franse revolutie vernield, in de 17e eeuw gerestaureerd en tot op heden privébezit. De kerk van het aan de rand van het dorp gelegen klooster is gewijd aan twee heiligen: Saint Barthélemy, de beschermheilige van het dorp,

Tapenade

Een typisch product van hier is de tapenade, een soort dikke saus op basis van olijven en kappertjes. De naam komt van het Provençaalse woord *tapena* wat 'kappertje' betekent. Heel lang geleden, bij een kookworkshop, werd mij verteld dat de kappertjes ingemaakte bloemknopjes zijn. Ze komen van de kappertjesplant *Capparis Spinosa* die van nature in het Middellandse zeegebied groeit. De plant, die anderhalf tot twee meter groot kan worden, houdt van schrale goed doorlatende grond en kan overleven op droge, hete en rotsachtige plaatsen. Precies die plaatsen waar ook de olijfbomen zich goed voelen. De bloemknopjes worden geoogst als ze ongeveer zo groot zijn als een erwte. Het is bijna jammer om ze te plukken voordat ze, met mooie witte bloemblaadjes en pluimpjes lila-rose meeldraden, gaan bloeien. Als je de bloemen er wel aan laat komen er na de bloei bessen aan de plant, de kapperappeltjes. Die zijn ook eetbaar, ze kunnen, net als de kappertjes, ingemaakt worden met azijn, zout of wijn.

Het oorspronkelijk recept van de tapenade, eind negentiende eeuw in Marseille bedacht, was gemaakt met kappertjes, zwarte olijven, ansjovis, tonijn, kruiden, peper olijfolie en cognac. De toenmalige samenstelling lijkt niet veel meer op de verschillende variaties die je tegenwoordig kunt vinden. Er zijn zelfs recepten te vinden voor tapenade met groene olijven als basis waar geen kappertje meer aan te pas komt en die dus eigenlijk helemaal geen tapenade is!

Om zelf tapenade te maken heb je nodig:

- 200 gram ontpitte zwarte olijven
- 6 ansjovisfilets op olijfolie
- 30 gram kappertjes
- 1 flinke teen knoflook
- 50 ml olijfolie
- 1 theelepel Provençaalse kruiden
- Peper en zout

En zo ga je te werk:

Pel de knoflook en hak hem fijn. Doe de olijven, knoflook, ansjovis, kruiden en kappertjes met 30 ml olijfolie in de keukenmachine en pureer tot een, niet te fijne pasta. Voeg daarna al roerend zoveel van de resterende olie toe tot je een smeug geheel hebt. Tot slot op smaak brengen met peper en zout, en *voilà*, binnen tien minuten heb je de Provençaalse smaak in je keuken! Tapenade vind je terug in veel Mediterrane recepten, maar het lekkerst vind ik hem op met olijfolie bestreken en geroosterde sneetjes stokbrood met daarbij een glas koele rosé.

De poezenman van Tulette

Katten, ik ben er dol op! Ons eigen dorp is een waar poezenparadijs, op de parkeerplaats naast het bruggetje wonen er inmiddels zesendertig! Het zijn wilde of verwilderde katten, die vreedzaam samenwonen in de geïmproviseerde huisjes die aan de rand van de parkeerplaats zijn gemaakt. En in plaats van te spreken over zwervkatten, heeft men het hier liever over de '*chats libres*', de vrije katten. Er zijn schaaltes neergezet waar

iedereen die met hun lot begaan is wat eten in kan doen om zo de beestjes goed de winter door te helpen. Om te voorkomen dat het tot een bevolkingsexplosie zou leiden, is er een speciaal programma voor vrije katten in Frankrijk. Je kunt zo'n kat naar de dierenarts brengen voor sterilisatie of castratie. Iedere eigenaar van een huispoes of -kater betaalt bij een geboortebepurende ingreep een klein beetje extra. Hiermee worden de kosten gedekt voor de operatie van de in het wild levende katten, een heel goed initiatief.

Maar goed, om terug te komen op mijn voorliefde voor katten, tijdens een wandelingetje door Visan viel mijn oog op twee terracotta poezen, balancerend op de nokpannen van een dak, het zag er enig uit. Ze bleken te worden gemaakt door een kunstenaar in Tulette.

Tulette heeft haar naam te danken aan de Prinsen van Orange die de plaats '*tu elleta*' noemden, wat in de taal van de oude Romeinen zo iets betekent als '*de verkozenen*' of '*de aangename*'.

Carmen tran in Murs

In het voorjaar kocht ik op een markt in één van de buurdorpen voor Milou een boekje met een cd vol Provençaalse liedjes. Een daarvan was heel droevig lied. Naast de tekst was een pop op een brandstapel getekend, geflankeerd door drie mannen. Het leek een soort terechtstelling. Niet echt iets wat je verwacht in een boek voor kinderen. Wat het nog wonderlijker maakte, was dat het over een man met de naam Carnavale ging. Carnaval hoort voor mij bij verkleeden en feestvieren, niet bij treurnis en straf. Nieuwsgierig geworden ging ik op zoek naar de achtergrond van het lied.

Carnavale, of *Carmen tran*, is een feest dat in de vastentijd valt en waarbij gevierd wordt dat de winter voorbij is. De naam is een samentrekking van de woorden *carême* (vasten) en *entrant* (aankomende). Maar het is ook de naam van een mannenfiguur in de vorm van een vogelverschrikker, gemaakt van stro en stokken en gekleed in opgelapte en oude kleding. Er zijn een aantal plaatsen in de Provence waar Carnavale 'Paillasse' heet. Paille is stro, dus man van stro. Wie weet is daar het Nederlandse woord Paljas van afgeleid. Ieder jaar wordt er in het diepste geheim door een groep mensen een nieuwe pop gemaakt die op Aswoensdag uit zijn schuilplaats wordt gehaald en naar het dorpsplein vervoerd. Daar wordt hij in een volksgericht aangeklaagd voor alle narigheden en kwalen van het afgelopen jaar. Veroordeeld tot de brandstapel, gemaakt van onbruikbaar hout en oude dozen van kelder- en garageopruiming, verdwijnen met Carmen tran de narigheden en de rommel van het oude jaar in het vuur en kan iedereen, innerlijk en uiterlijk, opgeruimd het nieuwe jaar beginnen. Dat wilde ik zelf wel eens meemaken. De symboliek vind ik mooi en voor een feest met een verkleedpartij ben ik altijd te porren!

